

UNIwersYTET
WARSAWski

Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

Warszawa, 23 sierpnia 2024

dr hab. Zbigniew P. Możejko, prof. ucz.
Zakład Językoznawstwa Stosowanego i Przekładoznawstwa
Instytut Anglistyki
Uniwersytet Warszawski
z.mozejko@uw.edu.pl

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej z
Instytutu Językoznawstwa w Uniwersytecie Śląskim

Niniejsza recenzja stanowi opinię na temat osiągnięcia habilitacyjnego: monografia autorska *Language Fossilization in the Advanced Learners of Polish as a FL: Focus on Problems and Possible Solutions* oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej, pracownika naukowo-badawczego w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Podstawę prawą recenzji stanowi art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego kandydatki zostało wszczęte w grudniu 2023 (Uchwała nr 24/2023 Rady Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dn. 12 grudnia 2023 r.), z późniejszą zmianą w lutym 2024 (Uchwała nr 4/2024 Rady Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dn. 20 lutego 2024 r.).

I. Podstawowe informacje o kandydatce

Dr Marzena Wysocka-Narewska zatrudniona jest w Instytucie Językoznawstwa w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Od roku 2017 na etacie pracownika badawczo-dydaktycznego, wcześniej (w latach 2003-2008) na etacie asystenta badawczo-dydaktycznego oraz lektora (obydwa zatrudnienia na 1/2 etatu; uwzględniając zmianę nazwy jednostki w Uniwersytecie Śląskim). W latach 2008-2017 była zatrudniona jako adiunkt w Zakładzie Dydaktyki Języka Angielskiego w Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie, oraz innych jednostkach.

Marzena Wysocka-Narewska uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa w 2008 roku w Instytucie Języka Angielskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, na podstawie rozprawy *Stages of fossilization in advanced*

UNIwersYTET
WARszAWSKI

Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

learners and users of English: a longitudinal diagnostic study (promotor – prof. dr hab. Maria Wysocka).

II. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych kandydatki.

A. Ilościowa ocena osiągnięć naukowo-badawczych habilitantki.

1. Publikacje.

Po doktoracie (2008-2023), Autorka opublikowała:

- dwie monografie (Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej w Częstochowie, 2009; Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 2021)
- dwanaście rozdziałów w monografiach oraz dwadzieścia siedem artykułów (w tym krótkie recenzje); z której to liczby jedenaście artykułów / rozdziałów zostało wskazanych w „Autoreferacie” jako główne dzieło (w tym trzy we współautorstwie).

Przedstawiona jako osiągnięcie habilitacyjne publikacja spełnia formalne (ustawowe) kryterium; monografia autorska ukazała się w wydawnictwie z tzw. „Poziomu I” (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 120 punktów). Pozostałe publikacje („Pozostałe osiągnięcia naukowe”) ukazały się w czasopiśmie krajowych, w tym:

- *Kwartalnik Neofilologiczny* (2019); 40 punktów
- *Neofilolog* (2019); 70 punktów
- *Kwartalnik Neofilologiczny* (2020); 40 punktów
- *Beyond Philology: An International Journal of Linguistics, Literary Studies and English Language Teaching* (2021); 40 punktów
- *International Journal of Research in E Learning* (2021, 222); 70 punktów
- *Studia Anglica Resoviensia* (2021); 20 punktów
- *Horyzonty Wychowania* (2023); 70 punktów.

Z przedstawionych danych bibliometrycznych wynika, że Habilitantka sumarycznie uzyskała 740 punktów MNiSW, miała 26 cytowań (bez samocytowań), oraz posiada indeks Hirscha 3.

2. Referaty na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych.

Antycypując mój zapis, który pojawi się na początku sekcji „B. Opisowo-merytoryczna ocena osiągnięć naukowych” (poniżej) zauważam, że w przedłożonych dokumentach

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

jest rozbieżność informacji: „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny” podaje odmienne informacje, niż zawarte w „Autoreferacie”.

„Wykaz osiągnięć” podaje, że po doktoracie (2008-2023) Habilitantka uczestniczyła z referatami w 13 konferencjach międzynarodowych (z czego 12 w Polsce, jedno wystąpienie konferencyjne zagranicą) oraz 6 konferencjach krajowych. Tematy referatów związane są głównymi nurtami badawczymi Kandydatki.

„Autoreferat” podaje – cytuję – „Od momentu uzyskania stopnia doktora, wzięłam czynny udział w 19 konferencjach (14 o zasięgu międzynarodowym i 5 o zasięgu krajowym)”.

Powyższe pozostawiam bez komentarza.

3. Informacja o kierowaniu lub udziale w projektach finansowanych w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych.

Brak informacji o kierowaniu lub udziale w projektach finansowanych w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych. W czerwcu 2023, Kandydatka wzięła udział w siódmej edycji konkursu na małe granty MINIATURA 7. Wniosek nie uzyskał dofinansowania.

B. Opisowo-merytoryczna ocena osiągnięć naukowych.

1. Wypowiadając się na temat osiągnięcia zgodnego z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, zauważam z niepokojem, że w przedłożonych dokumentach jest rozbieżność informacji: „Wniosek” oraz „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny” podaje odmienne informacje, niż zawarte w „Autoreferacie”.

Otóż, zarówno „Wniosek” dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej z dn. 2.10.2023 r., jak i „Wykaz osiągnięć” podaje jako główne dzieło jedynie monografię autorską: *Language Fossilization in the Advanced Learners of Polish as a FL: Focus on Problems and Possible Solutions*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 2021, ISBN 978-83-226-3900-9 (wersja papierowa), ISBN 978-83-226-3901-6 (wersja elektroniczna). Natomiast, „Autoreferat” dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej wskazuje jako główne dzieło – cytuję – „Badania nad fosylizacją języka (monografia autorska i

11 artykułów [w tym trzy we współautorstwie]”. Zatem, powołując się na zapis we „Wniosku” oraz w „Wykazie osiągnięć” w swojej recenzji skoncentruję się na monografii autorskiej, odnosząc się do 11 artykułów w części „Pozostałe osiągnięcia naukowe”. Nie będę tutaj przedstawiał streszczenia monografii oraz cyklu artykułów, gdyż czyni to szczegółowo Autorka w autoreferacie. Skoncentruję się natomiast na uzasadnieniu odpowiedzi na pytanie: „czy cykl stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej [tutaj: językoznawstwo]”. Tematykę głównego dzieła przedstawionego do recenzji stanowi zjawisko fosylizacji języka, badane na przykładzie języka polskiego jako obcego (monografia). W swojej ocenie skoncentruję się na aspekcie merytorycznym części teoretycznej dzieła, a następnie omówię uwagi odnośnie metodologii badania empirycznego.

(i) Ocena merytoryczna podstaw teoretycznych monografii.

Całość monografii – posiadającej układ kanoniczny – liczy 184 strony, podzielone na wstęp (str. 9-10), trzy rozdziały teoretyczne (str. 11-68), cztery rozdziały empiryczne (str. 69-159), załączniki (str. 161-178), bibliografię (str. 179-184) oraz dwa streszczenia. Brak jest podsumowania całości pracy (przy istniejącym wstępie). Zastrzeżenia budzi umieszczenie bibliografii jako ostatniego elementu pracy, a nie bezpośrednio po treści rozdziałów (wszak załączniki – jak nazwa wskazuje – powinny być *załączone* na sam koniec). Przy tej okazji wychodzą błędy techniczne pracy (lub brak staranności edytorskiej): sekcje „Final remarks” oraz „Further research” pojawiają się na str. 158, a nie jak zapowiada spis treści na str. 159. Zwracam uwagę, że obydwie te sekcje – jedyna namiastka podsumowania – mieszczące się na mniej niż jednej(!) stronie prezentują całościowy pogląd Autorki na dzieło, które właśnie ukończyła; niestety, dla czytelnika, jest to niezmiernie rozczarowujące.

Zacząłem od wypisania numerów stron poszczególnych części pracy, gdyż czytelnik, rozpoczynający lekturę monografii (jakiegokolwiek monografii) może zadać sobie pytanie: jak bardzo treściwy musi być przegląd literatury (zarówno najnowszej, jak i w stosownej perspektywie diachronicznej literatury fundamentalnej dla danego obszaru badań), aby zmieścić się on – wyłącznie – na pięćdziesięciu siedmiu stronach. Naturalnie, nie sama liczba stron jest ważna, a ich zawartość, lecz czytelnik powinien zachować należyłą czujność.

Poniżej przedstawiam swoje komentarze do przeglądu literatury.

– Czytając dojrzałą badawczo pracę jaką jest monografia, jestem zainteresowany poglądami Autora/Autorki na omawiane zagadnienie, a tych – niekiedy – zabrakło

mi w omawianym dziele. W początkowym rozdziale, Autorka dokonuje przeglądu definicyjnego pojęcia 'fosylizacji', nadmienia w którymś momencie, że jeden z poglądów jest „supported by the author of the book” (str. 12), lecz nie podaje albo swojej odautorskiej definicji fosylizacji, albo nie wskazuje, którą z przedstawionych definicji przyjmuje za wiodącą w swoim dziele; taką definicję można odnaleźć na końcu pracy (str. 146).

- Niektóre fragmenty przeglądu literatury poruszają tak wiele wątków, że sprawiają wrażenie chaosu koncepcyjnego. Tak jest, w moim odczuciu, na str. 14, czyli na samym początku dzieła, gdzie czytelnik jest zarzucony konkretnymi, lecz bardzo odległymi przykładami non-erroneous fossilization: reading difficulties, writing problems, text coherence and sentence cohesion, low proficiency in speaking, wrong pronunciation, intonation and stress patterns, regressive speech markers, such as, for instance *uh* and *er* sounds.
- Przy tej okazji wspomnę na marginesie o jeszcze jednej trudności, którą napotyka czytelnik-recenzent. Otóż, podrozdziały są za każdym razem numerowane sukcesywnie począwszy od numeru 1, bez oznaczenia, którego rozdziału dotyczą, zatem czytelnik ma kilka podrozdziałów nr 1, kilka podrozdziałów nr 2, etc. (zamiast np. 1.1, czy 1.2, czyli kolejnych podrozdziałów pierwszego rozdziału).
- Przegląd literatury zawiera niekiedy ogólnikowe twierdzenia bez należytego poparcia faktograficznego, np. „[I]t is common knowledge that, despite prominence being given to pronunciation [...] fossilization is expected to occur at phonological, morphological as well as syntactic and lexical levels” (str. 18, podkreślenie ZM).
- Przegląd literatury czyni niekiedy obiecującą zapowiedź, której nie realizuje. Tak jest na przykład na stronie 25, gdzie Autorka podaje kryteria podatności na fosylizację (fossilization-prone): „frequency, regularity, semantic transparency, communicative redundancy, and perceptual salience”. Metodologicznie – są to niezmiernie klarowne kryteria, które można byłoby przyłożyć teraz do danych z języka polskiego jako obcego, aby sprawdzić, czy tak jest rzeczywiście. Niestety, tak się nie dzieje.
- Z podobną – w mojej ocenie – niezrealizowaną obietnicą mamy do czynienia w podrozdziale czwartym rozdziału pierwszego „Fossilization indicators” (str. 27 i nn.). Czytelnik powinien być poinformowany na jakiej podstawie odróżnić „IL-variation” od „TL-fossilization”; wydaje się to jednym z fundamentalnych rozróżnień, którego jednak brak w recenzowanym dziele.
- Przy omawianiu wskaźników fosylizacji (za Wysocka 2009) na stronie 28 i nn., brak nawiązania do Biber, D., et al. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Longman – szczególnie w kontekście języka mówionego.

Z recenzenckiego obowiązku, pozwolę sobie wymienić teraz niektóre – co bardziej fundamentalne – zastrzeżenia i wątpliwości odnoszące się do przeglądu literatury.

- Dobór (i pominięcie) niektórych pozycji z literatury przedmiotu. Problemem, który będzie przewijać się przez większą część przeglądu literatury, jest powoływanie się na źródła wtórne (*secondary sources*) przy stosunkowo łatwej dostępności źródeł pierwotnych (*primary sources*); na przykład: „Schumann’s Acculturation Theory (Ellis 1994: 252)” (str. 45), czy „Andersen (in Ellis 1994: 252) in his Nativization Theory” (str. 46), czy „Gile’s (cited in Ellis 1994: 254) Accommodation Theory” (str. 46). Czy inny przykład: „[ultimate attainment] defined by Birdsong (1999; cited in Han 2004: 5)” (str. 57), „Greg (1996) and Long (1990; both quoted in Han 2004)” (str. 57), czy „[X] called *fossilophobia* by VanPatten (1998; quoted in Han 2004: 147)” (str. 57).
- W świetle powyższego, osobą kwestią jest wykorzystanie (lub: nadużycie!) pojedynczego źródła: Han, Z-H. (2004). *Fossilization in Adult Second Language Acquisition*. Multilingual Matters. Pozwoliłem sobie zliczyć wystąpienia, w których Autorka powołuje się na to źródło: str. 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 23, 24, 24, 26, 29, 32, 33, 55, 56, 56, 56, 56, 57, 57, 57, 63, 66. Co gorsza, Autorka zdaje się przyjmować za Han (2004) gotowe tabelaryczne podsumowania poszczególnych badań nad fosylizacją; *vide*: str. 24, 32, 66.
- Rozumiem, że odautorską kontrybucją Kandydatki jest zastosowanie taksonomii Han (2004) odnośnie fosylizacji do języka polskiego jako obcego, lecz to – w moim odczuciu – nie jest dostateczne, aby orzekać o „znacznym wkładzie w rozwój określonej dyscypliny naukowej”. Zamiast czytać *na temat* Han (2004) u Habilitantki, czytelnik wszak jest w stanie zapoznać się ze źródłem *bezpośrednio*!
- I jeszcze jedna kwestia na kanwie Han (2004). Monografia ukazała się w roku 2021, czyli pisana była do roku – zakładam – około 2020. Mam wrażenie, że owe szesnaście lat pomiędzy ukazaniem się książki Han, a zakończeniem pracy nad monografią nie zostało prawie całkowicie ujęte w przeglądzie literatury – tak jakby obszar badań nad fosylizacją w perspektywie światowej (choć są – słusznie – przywoływane prace Wysocka 2009, 2010, 2012) spetryfikował się i zmarł i nic godnego odnotowania już się nie ukazało.
- Przy omawianiu podstawowego dla niniejszego dzieła zagadnienia fosylizacji, brak jakichkolwiek odniesień do następujących prac, a nie jest to – zapewniam – skończony katalog pominiętych źródeł:
 - Genoz J., Hufeisen B., Jessner U. (2001). (Eds.) *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Multilingual Matters.

- Gass S. M., Selinker L. (1992). *Language Transfer in Language Learning: Revised Edition*. John Benjamins Publishing.
- Jarvis S. (1998). *Conceptual Transfer in the Interlingual Lexicon*. Indiana University Linguistics Club Publications.
- Jarvis S., Pavlenko A. (2008). *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition*. Routledge.
- Kellerman, E. (1983). Now you see it, now you don't. *Language Transfer in Language Learning* 54(12). 112–134.
- Odlin T. (1989). *Language Transfer*. Cambridge University Press.
- Odlin T. (2001). *Cross-linguistic Influence in Language Learning*. Shanghai Foreign Language Education Press.
- Ringbom H. (2007). *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Multilingual Matters.
- Kwestionowanie wykorzystania przy kategorii „*non-erroneous fossilization*” użycia *pre-fabricated patterns*, czy *formulaic language* (s.15). Zwracam uwagę, że nawet jeśli z perspektywy badań nad fosylizacją owo kwestionowanie może być uzasadnione, to istnieje obszerny nurt badań, który – całkiem przekonująco – ukazuje wykorzystanie języka formulaicznego itp. w nauczaniu języka obcego; mam tutaj na myśli Michaela Lewisa podejście leksykalne (*The Lexical Approach*), lecz także prace: R. Carter, J. DeCarrico, P. Nation, czy J. Nattinger; także: Wray, A. (2002). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge University Press; a także prace: R. Gozdawa-Gołębiowskiego, M. Opackiego, czy M. Walenty. Opracowanie monografii danego obszaru nie polega wyłącznie na egzegezie przykładów potwierdzających daną teorię, lecz także na prezentacji poglądów alternatywnych; na pokazaniu, że jest się świadomym złożoności danego zjawiska.
- Prezentowanie przykładów L1-induced fossilization (str. 18) bez odwoływania się do poszczególnych języków (L1), a następnie stwierdzenie, że „the above list testifies to a whole array of language difficulties the English language [czyli: L2] poses for a given L1-specific group of learners” (str. 19).
- Brak zakotwiczenia (lub chociażby: odniesienia) badań dotyczących fosylizacji w języku angielskim w nurcie badań nad ELF (English as a lingua franca), str. 19-20. Omawiając błędy polskojęzycznych uczniów języka angielskiego jako obcego, Autorka podaje następujący przykład (str. 20): „The most popular [(?), może raczej: wide-spread] difficulties involve verb conjugation and the omission of the third person singular inflections (e.g. *She *live*)”; jest to równocześnie cecha immanentna ELF, *vide* na przykład prace J. Jenkins, czy B. Seidlhofer.

- Brak odniesienia koncepcji „L1-L2 distance” (np. str. 21), do jakichkolwiek miar tejże, *vide* na przykład Levenshtein’s psychotypological distance; Autorka wyjaśnia, że – cytuję – „Here, the word ‘distance’ does not denote town-to-town remoteness [sic!]” (str. 43); następnie Autorka odwołuje się – słusznie – do Teorii Akulturacji Schumanna, str. 44 i nn.
- Stosowanie ‘anecdotal evidence’ w miejsce solidnych danych empirycznych, np. str. 22 i in.
- Niektóre fragmenty przeglądu literatury zaskakują brakiem jakiegokolwiek odesłania do materiału źródłowego. Tak jest na przykład na stronie 29. Wpierw Autorka stwierdza „As seen from the above, the range of inaccurate language forms outnumber the[(?)] language means [...]”, lecz nie wynika to – w mojej ocenie – z dyskusji na poprzedniej stronie, a następnie pojawia się zdanie: „Although there is a *substantial body of evidence* suggesting that both child and older learners suffer from asymmetry [...]” (str. 29, podkreślenie ZM) – nie zawierające ani jednego odsyłacza do powyższego twierdzenia. Podobna sytuacja ma miejsca przy omawianiu 5.1 Cognitive explanations of fossilization, gdzie na 2,5 stronach, oprócz wstępnych trzech źródeł, nie ma żadnych odsyłaczy (str. 34-26).
- Przyczyny fosylizacja na stronie 31 są podane w formie tabelarycznej, którą Autorka zaczerpnęła z Ellis (1995), lecz odsyłacze tamże są niekiedy sprzed pół wieku; nie kwestionuję ich – rzecz jasna – lecz ciekawi mnie, co działo się w danym obszarze badań przez cały ten czas aż dotąd. Niestety, monografia nie zaspokaja mojej w tym wymiarze ciekawości.
- Powoływanie się na źródła niemal półwieczne (Vigil & Oller, 1976), bez jakiegokolwiek krytycznego komentarza odautorskiego, prowadzi do następującej sytuacji. Otóż, czytelnik dowiaduje się, że – wbrew dekadom rozwoju glottodydaktyki – „[p]ositive feedback [...] does not motivate the learner to work on the language [, podczas gdy] [n]egative feedback [...] helps to prevent fossilization from happening” (str. 32).
- Czarę goryczy czytelnika, który pragnie usłyszeć głos Autorki (a nie wyłącznie cytowane przez nią jedno źródło: Han 2004) przelewa następująca deklaracja; mimo obszerność, pozwolę sobie przytoczyć ją w całości (str. 32).

As the inventory of the potential sources of fossilization [by Ellis 1995] discussed above is neither highly specific nor in-depth in character, Han’s (2004: 29) attempt to account for the process of fossilization in detail, seems to supply all the missing information.

Doprawdy, czytelnik monografii naukowej chce usłyszeć co Autorka ma w danej sprawie do powiedzenia, a nie zapoznawać się z apologią czyjegoś innego dzieła.
- Niestety, nawet objaśniając Han (2004), Autorka nie ustrzegła się nieprecyzyjnego opisu, cytuję. „As can readily be seen, internal factors in Han’s (2004) proposition

[raczej: proposal] embrace cognitive and psychological foundations of fossilization” (str. 33). To jest nieprawda. Z tabeli 1.4 wynika, że czynniki wewnętrzne dzielą się na kognitywne, neurobiologiczne oraz socjo-afektywne, a dopiero czynniki kognitywne zawierają w sobie komponent psychologiczny (obok dwóch innych elementów), tak więc czynniki kognitywne i psychologiczne owszem pojawiają się, lecz na innych poziomach taksonomicznych.

- Przy omawianiu zagadnienia ‘lack of talent’ / ‘language aptitude’ (str. 39), brak jest jakiegokolwiek komentarza odautorskiego oraz brak jest jakichkolwiek odsyłaczy.
- Przy omawianiu wpływu czynników socio-afektywnych na fosylizację (str. 42 i nn.) brak jest jakiegokolwiek nawiązania do najnowszych badań nad rolą afektu w uczeniu się i nauczaniu języka obcego, w tym, na przykład, nurtu Positive Psychology i prac, na przykład: J.-M. Devaele, P. MacIntyre, czy S. Mercer. Ponadto, brak jest próby odpowiedzenia na pytanie jako owe czynniki socio-afektywne mogą wpływać na uczenie się i nauczanie polskiego jako języka obcego, a nie tylko niemieckiego jako języka obcego (str. 44).
- Przy omawianiu zagadnienia prosodii (str. 49 i nn.), jest odwołanie się do pracy Marek (1974) – sprzed pół wieku – a brak jakichkolwiek odniesień do prac współczesnych, na przykład: A. Porzuczek, czy A. Rojczyk, żeby poprzestać na macierzystej jednostce Habilitantki.
- Przy omawianiu zagadnienia ‘interlanguage’ (str. 52 i nn.), brak jakichkolwiek odniesień do prac, na przykład: R. Gozdawa-Gołębiowskiego, M. Pawłaka, czy E. Tarone.
- Omawiając zagadnienie ‘wiedzy językowej’, Autorka nie zagłębia się – w mojej ocenie – w wielowymiarowość stwierdzenia, co tak naprawdę może oznaczać „to know the language” (str. 59); podaje następującą definicję: „In relation to the *knowledge* of grammar, there exists a rule-based grammatical system [...]” (str. 59), co niewiele wyjaśnia; a następnie przytacza opis, co oznacza ‘znać słowo’ za Harmer (1997) jako jedynym źródłem (str. 60) – wszak jest to pozycja propedeutyczna, a nie akademicka. Natomiast zagadnienie ‘skills’ (podrozdział nr 5.2, pierwszego stopnia) jest omówione, na – słownie – siedmiu liniijkach, również – wyłącznie – na podstawie Harmer (1997).
- Przy omawianiu poziomów biegłości językowej (str. 61-62), opisy C1 oraz C2 podane są bez ani jednego odsyłacza, a następnie podsumowane są następującym twierdzeniem: „In other words [sic!], much focus is paid on attaining [...] BICS and [...] CALP by the learner” (str. 62); rozróżnienie na BICS versus CALP, naturalnie utrzymane jest w mocy na poziomie C1 versus C2, lecz zostaje

wprowadzane na znacznie wcześniejszych poziomach, zatem tutaj zdaje się nie mieć zastosowania.

- Cały rozdział trzeci, czyli przegląd badań nad fosylizacją, liczy – słownie – sześć stron, a jego główne meta-studium pochodzi z Han (2004) i – pomijając jedną jedyną pozycję – obejmuje *wyłącznie* badania XX-wieczne (str. 66).

Sam język dzieła nie ułatwia niekiedy zadania jego zrozumienia lub (będąc zbyt emfatycznym) jest mało akademicki:

- inability to read fluent English (str. 14)
- [X is] many a time difficult to comprehend and follow (str. 14)
- [w]hen it comes to the impact these language patterns have on [X], it is the language stoppage [...] they lead to (str. 15)
- [X] can be boiled down to (str. 21)
- Not only do [Xs] constitute frequent language problems, but also disfluencies occur (str. 22)
- many a time (str. 26)
- Such disastrous effects, matter-of-factly, are to be... (str. 32)
- It goes without saying (str. 39)
- as [a source] has it (str. 60)
- Not only was examining [X] [...] the aim of the research proper, but, most importantly, researching [Y] (str. 69)
- All of the test-takers, being 146 students, reached [X] (str. 72)
- The research started in October 2012 [...] and it was not until June 2014 when it was completed (str. 77).

Starając się zachować należyłą obiektywność recenzji, chcę także z satysfakcją wskazać miejsca, które uważam za cenne.

- Cudnej urody poznawczej materiał anegdotyczny za Schmidt (2011), strona 51.
- Słusznie zarysowany kontrast pomiędzy 'stabilization', a 'fossilization' (str. 56), szczególnie w perspektywie nadchodzącej części empirycznej.
- Na stronie 57, Habilitantka przekonująco pokazuje swój progres badawczy pomiędzy Wysocka (2005), a Wysocka (2007b).
- Zasadne nawiązanie do 'collocational competence' za Gozdawa-Gołębiowski (2004), strona 61.

(ii) Ocena metodologii badania empirycznego.

Recenzowana monografia nie jest też – niestety – wolna od niedociągnięć metodologicznych.

- Tak jak w trakcie czytania dowolnego raportu z badań, tak i tym razem byłem niezmiernie ciekaw jak Autorka poradzi sobie z operacjonalizacją celów swojego badania, „researching correct and incorrect language forms giving rise to fossilization” (str. 69) – moja wątpliwość: co, *de facto*, będzie wskaźnikiem stanu fosylizacji?
- Następnie, Autorka pisze, że celem będzie ukazanie „fossilized language features specific to the subjects under investigation” (str. 69) – moja wątpliwość: jak bardzo długofalowe i jak bardzo zindywidualizowane musiałyby to być badanie, aby móc orzekać o wyabstrahowaniu cech „specific to the subjects”. Jeśli dobrze rozumiem badanie, to okazuje się, że Autorka chce orzekać o grupach osób badanych posługujących się tym samym językiem ojczystym, a to jednak nie to samo.
- W końcu, Autorka przedstawia cztery pytania badawcze (na marginesie, cztery, to chyba nie „multitude”, str. 69), a moja wątpliwość dotyczy – raz jeszcze operacjonalizacji – *vide* pytanie, które pojawia się w drugim punkcie (gdyż na stronie 69 nie jest ono numerowane – jak i żadne inne pytanie badawcze – jako „Research question no.2): „What is the proportion of correct and incorrect language forms manifested at a particular measurement?” (str. 69): w jaki sposób mierzona będzie owa „proporcja”? I na tym, *de facto*, mógłbym zakończyć swoją recenzję części empirycznej dzieła, jako że żadnym miejscu – w mojej ocenie – nie pojawia się satysfakcjonujący opis operacjonalizacji tego pytania badawczego, a prezentacja i omówienie wszystkich wyników badania tylko potwierdza moją wstępną wątpliwość. Wszystkie dane prezentowane w rozdziale szóstym (tabele na str. 105-106, tabela na str. 120, tabele na str. 128-129, tabela na str. 141, tabela na str. 144 oraz 145) posiadają opis w nagłówku tabeli, cytuję, „Frequency of occurrence”; moje pytanie: częstotliwość na jak wielkiej liczbie danych, w jak wielkim korpusie? (*vide* także treść przypisu na dole str. 106: coś jest (lub nie jest) symptomem fosylizacji, jeśli występuje (lub nie) 10-krotnie; moje pytanie: lecz w jakim zbiorze danych?). Niestety, na tak postawione pytania, praca nie udziela odpowiedzi, zatem, czytelnik nie jest w stanie zinterpretować – w żaden wiarygodny sposób – wyników.

Jak napisałem w poprzednim akapicie, powyższa ułomność opisu badania empirycznego dyskwalifikuje raport z tej części pracy i powinna zakończyć moją recenzję, wypiszę jednak kilka innych mankamentów.

- Badanie zapowiadało, że zidentyfikuje i opíše „stages of fossilization” (str. 70); obiecywało – trochę na sposób cyrkularny – „the appearance of particular fossilization indicators in the course of the measurement of language production was presumed to be characteristic of a given stage of fossilization, and, at the same time, characterize it” (str. 70). Niestety, oprócz trzech faz badania (faz związanych z trzema momentami dokonywania pomiarów), czytelnik nie otrzymał, ani opisu owych ‘etapów fosylizacji’ (*ante-hoc*, operacyjnych opisów), ani wyników nawiązujących do owych etapów (*post-hoc*).
- Nie jest jasne, czy test językowy wykorzystany w badaniu (str. 74) był testem leksykalnym, testem biegłości językowej, czy testem poziomującym?
- Dlaczego w badaniu deklarowanych efektów uczenia się respondenci mają do dyspozycji następujące cztery możliwości (str. 76): negative, mediocre, good, very good, podczas gdy wykresy (od str. 87 i nn.) podają następujące cztery możliwości: unsatisfactory, satisfactory, good, very good?
- Tabela 5.1. (str. 83, podkreślenie ZM) obiecuje ukazać ‘Zmiany w kompetencjach językowych’. Rozumiem, że kompetencje pochodzą z deklaracji kwestionariuszowych, lecz jak była mierzona owa ‘zmiana’? Z przedstawionych danych jest to całkowicie niejasne.
- Analizując kwestionariusz (Appendix 2, str. 166 i nn.), trudno wyzbyć się wrażenia, że Autorka stawia przed respondentami bardzo wysokie wyzwanie (graniczące z niemożnością uzyskania wiarygodnych wyników): nie dość, że respondenci muszą wykazać się arcy-rozwiniętą samoświadomością językową (a wręcz wiedzą metajęzykową na temat języka polskiego, który jest im obcy, której nie powstydziliby się językoznawca opisowy), lecz muszą oni podzielić się tymi spostrzeżeniami za pomocą narzędzia, które zawiera głównie pytania otwarte – nakłada to na respondenta obowiązek mozolnego opisywania poszczególnych aspektów funkcjonowania w języku, lub niebezpieczeństwo spłycenia danych, jeśli respondent odpowie skrótowo.
- Na koniec, niektóre określniki błędów językowych, będąc zbyt emotywnymi, zdają się nieprofesjonalne, na przykład (wszystkie podkreślenia ZM): „making the sample sound *a bit ridiculous*” (str. 109), „The[(?)] *strangest of all* was the first construction” (str. 110), „*Strange and funny* were also [X]” (str. 111), „On second thoughts, however, *it is hard to believe how clumsy they are*” (str. 112), „sound funny if not artificial” (str. 133). Co gorsza, niektóre określniki zdają się sugerować gradację

nieakceptowalności błędu (np. „The list of sentences [...] ranges from [X], to [Y]”, str. 124) – jest to, osobiście uważam, fascynujący obszar badawczy – w przedłożonej pracy jednak nigdzie nie jest wspomniana owa perspektywa (np. *gravity of error*), ani nie są przedstawione operacyjne definicje poszczególnych poziomów błędów.

Równocześnie muszę przyznać, że niektóre przykłady zgromadzone z takim pietyzmem przez Autorkę czytałem z wielkim zainteresowaniem i myślę, że w zebranych danych drzemie wielki potencjał na pracę empiryczną opartą na solidnej analizie jakościowej, do której – szczerze – zachęcam! Nie z każdą oceną poprawności językowej się jednak zgadzam. Podam tylko dwie kategorie przykładów:

- Anglicyzmy – lub szerzej – internacjonalizmy, które zdają się na dobre zadomowione we współczesnej polszczyźnie (gdybym nie był językoznawcą, użyłbym określenia „*niestety* zadomowione”), a tym samym zyskują, tak myślę, coraz powszechniejszą akceptowalność, są oznaczone w pracy jako niegramatyczne (wszystkie podkreślenia w oryginale), np. „*To taki miało *flow*” (str. 114), „*Ma taki, *hmmm, power, że...*” (str. 114), „*No wiesz, *sorry*, ale mi się to podoba” (str. 125).
- Neologizmy lub archaizmy. Do pierwszej grupy można byłoby zaliczyć „*Te piosenki są *naj-bardziej-lepsze*”, str. 132 (może jako przykład infiksacji). Do drugiej grupy można byłoby zaliczyć „*rycerzów”, str. 133 (forma występuje np. w *Monachomachii* I. Krasickiego, choć nie spodziewam się, żeby akurat to użycie mieli respondenci na myśli).
- Niektóre z tych błędów, zdają się niezmiernie ciekawe z punktu widzenia procesów związanych z rozwojem międzyjęzyka (*interlanguage*) oraz procesów związanych z rozwojem świadomości językowej (*language awareness*) osób uczących się języka polskiego jako obcego. Co więcej, niektóre z tych błędów ukazują twórcze operowanie regułami słowotwórczymi lub składniowymi języka polskiego; operowanie, które – warto podkreślić – respektuje zasady rządzące polszczyzną, oraz które równocześnie ukazuje stopień zaawansowania językowego respondentów. Jako dydaktyk, wręcz wzmacniałbym u swoich uczniów takie eskapady w nierozpoznane do końca rejony polszczyzny, naturalnie podając równocześnie formy poprawne; niech kilka przykładów wystarczy: „**namocnienie sił*” (str. 115), „**zazagranica*” (str. 115), „**Praca jest bardzo najgorsza*” (str. 132), oraz – mój ulubiony przykład – „**Ona w domu gra trzecie skrzypce*” (str. 115).

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

Jest niezaprzeczalnym faktem, że Autorka prowadziła badania w zakresie fosylizacji na przestrzeni wielu lat i że były to badania zaprojektowane i zrealizowane jako badania podłużne (co jest ich niewątpliwą cechą dodatnią), jednak poważane uchybienia merytoryczne i metodologiczne przeważają nad zaletami i dlatego ostateczna ocena pracy *Language Fossilization in the Advanced Learners of Polish as a FL: Focus on Problems and Possible Solutions* musi być negatywna.

2. Pozostałe osiągnięcia naukowe.

Wśród wcześniejszych prac po doktoracie (2008-2023), dr Wysocka-Narewska opublikowała 11 artykułów (w tym trzy we współautorstwie), którą są tematycznie związanych z głównym dziełem, t.j. na temat fosylizacji w uczeniu się i nauczaniu języków obcych (polskiego jako języka obcego oraz angielskiego jako języka obcego).

Ponadto, Kandydatka publikowała artykuły dotyczące uczenia się na odległość (badania częściowo inspirowane doświadczeniami pandemii Covid-19) – łącznie 3 artykuły; artykuły dotyczące postaci nauczyciela (w tym, kwestii rozwoju zawodowego, języka wykorzystywanego w klasie szkolnej, a także samego środowiska, w którym realizowane jest uczenie się i nauczanie) – łącznie 8 artykułów; artykuły dotyczące rozwoju języka uczniów (w tym zarówno pierwszego jak i drugiego języka, L1 and L2) – łącznie 6 artykułów.

3. Aktywność naukowa realizowana w innych uczelniach.

Kandydatka była beneficjentką stypendium z budżetu programu LPP-Erasmus, w ramach którego poprowadziła zajęcia na Universidad de Cádiz w Hiszpanii – lecz wyjazd zdaje się nosić charakter dydaktyczny, a nie naukowy. Kandydatka nie realizowała stypendiów naukowych ani w krajowych, ani w zagranicznych ośrodkach naukowych. Brak informacji o innych formach współpracy międzynarodowej; do form współpracy z uczelniami krajowymi na pewno można zaliczyć zajęcia prowadzone w kilku ośrodkach w Polsce (*vide*: punkt II.1, poniżej).

Kandydatka pełniła funkcję redaktora naczelnego czasopisma *Poliglota. Edukacja Językowa Dzieci* wydawanego przez Wyższą Szkołę Lingwistyczną w Częstochowie, a także jest członkiem zespołu redakcyjnego czasopisma *International Journal of Research in E-Learning*. Kandydatka jest członkiem Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego.

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

II. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę.

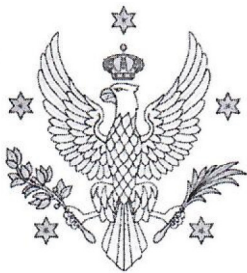
1. Osiągnięcia dydaktyczne.

Osiągnięcia dydaktyczne dr Wysockiej-Narewskiej są znaczne i chcę to bardzo wyraźnie podkreślić. Jawi się ona jako dydaktyk nie tylko z pasją, lecz także z bardzo konkretnymi, pozytywnymi wynikami. W czasie zatrudnienia po doktoracie (2008-2023), dr Wysocka-Narewska pracowała w macierzystym Uniwersytecie Śląskim, a także w innych ośrodkach: w Wyższej Szkole Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach, w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Zabrze, w Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie, w Wyższej Szkole Ekonomiczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej i prowadziła tam następujące typy zajęć: seminaria (licencjackie oraz magisterskie), wykłady, ćwiczenia, zajęcia praktyczne z zakresu pedagogiki, językoznawstwa i metodyki nauczania języków obcych. W powyższych ośrodkach wypromowała łącznie: 79 prac magisterskich oraz 113 prac licencjackich. W Autoreferacie, Kandydatka podaje wysokie ewaluacje swoich zajęć przez studentów, jak również wymienia nagrody otrzymane za osiągnięcia dydaktyczne.

Po uzyskaniu stopnia doktora, Kandydatka była (w latach 2009-2011) członkiem zespołu badawczego projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej „Kurs dla kierowców autokarów” WND-POKL.08.01.01-24-461/08 pod kierownictwem dr hab. Magdaleny Bartłomiejczyk, prof. UŚ realizowanego przez UŚ i była odpowiedzialna za przygotowanie podręcznika dla uczestników projektu.

2. Osiągnięcia organizacyjne.

W okresie zatrudnienia po doktoracie (2008-2023), dr Wysocka-Narewska pełniła funkcje kierownicze w Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie: była kierownikiem Pracowni Edukacji Językowej Dzieci, oraz kierownikiem Zakładu Dydaktyki Języka Angielskiego; była także Przewodniczącą Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów WSL w Częstochowie. Ponadto, Kandydatka pełniła funkcję Przewodniczącej Komitetu Organizacyjnego VI Konferencji Naukowej nt. nauczania języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym organizowanej przez Pracownię Edukacji Językowej Dzieci WSL oraz Konferencji TEDx Youth Day organizowanej przez Zakład Dydaktyki Języka Angielskiego WSL. Brała także udział w pracach komisji rekrutacyjnej Uniwersytetu Śląskiego.

UNIwersYTET
WARSAWSKI

Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

3. Osiągnięcia popularyzujące naukę.

W latach 2008-2023, dr Wysocka-Narewska aktywnie uczestniczyła w wydarzeniach popularyzatorskich, między innymi poprzez wygłaszane wykłady i przeprowadzane warsztaty, na przykład w Muzeum Częstochowskim, w Uniwersytecie Śląskim Dzieci w Katowicach, czy w ramach Śląskiego Festiwalu Nauki w Katowicach.

III. Wniosek końcowy.

Wniosek dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego uważam za zawierający istotne braki zarówno merytoryczne, jako i metodologiczne. Równocześnie wyrażam nadzieję, że obszar fosylizacji w języku polskim może zostać przez Autorkę przedstawiony w sposób nie budzący zastrzeżeń, gdyż jest to – ponownie podkreślę – ważki obszar badawczy.

Po wnikliwej analizie przedłożonych dokumentów z ubolewaniem stwierdzam, że przedstawione do oceny osiągnięcie: monografia autorska *Language Fossilization in the Advanced Learners of Polish as a FL: Focus on Problems and Possible Solutions* wprawdzie spełnia ustawowe kryterium formalne, ale nie stanowi wymaganego „znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny naukowej”. O negatywnej ocenie stanowi przede wszystkim niesatysfakcjonująca podstawa teoretyczna dzieła (w tym, braki w nawiązaniu do podstawowej literatury dotyczącej fosylizacji) oraz niesatysfakcjonujące sprawozdanie z badania empirycznego.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) stwierdzam, że Kandydatka nie spełnia kryteriów uzyskania stopnia doktora habilitowanego, a w konsekwencji nie wnioskuję do Rady Naukowej Dyscypliny Językoznawstwo Uniwersytetu Śląskiego o dopuszczenie dr Marzeny Wysockiej-Narewskiej do dalszych etapów przewidzianych w postępowaniu habilitacyjnym.